

O'NUN ahlâkının yüksekliğini ve güzelliğini Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerim'de şöyle ifade ediyor:

"Muhakkak sen güzel bir ahlâk üzereisin."¹

Bu âyet-i kerime varken onun ahlâkının güzelliğini isbat için daha başka delile ihtiyaç var mıdır?

Yine Cenâb-ı Hak: "Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik."² diye hitâbettiği sevgili Rasûlünün ahlâkının, bizim örnek alıp, tatbik etmemiz gereken en güzel bir nümüne-i imtisâl olduğunu belirterek: "Sizin için Rasûlullah'da pek güzel örnek vardır."³

buyuruyor. Şu halde cemiyet ve ferdin huzûru ancak O'nun ahlâkının tatbik edilmesiyle elde edilir. Getirdiği emirlerde, yaşayış tarzında ve ahlâkında Rasûlullah'a tâbi' olmanın, insanı Allâh'ın sevgisine mazhar edeceğini Allâh-u Teâlâ şöyle buyurarak ifade ediyor: "(Ey Habîbim) De ki: Eğer Allâh'ı seviyorsanız bana tâbi' olun ki, Allah da sizi sevsin."⁴ Demek oluyor ki, bu âyet-i kerîmeye göre, Rasûlullah'a tâbi' olmak, hem Allah sevgisinin delili ve tezâhürü, hem de Allah tarafından sevilmenin sebebi oluyor.

HADİSLERLE RESÛLULLAH'IN AHLÂKINDAN ÖRNEKLER

Selâhaddin POLAT

A) RASÛLULLÂH'IN HAYÂTI VE AHLÂKI, SAĞLAM BİR ŞEKİLDE EN İNCE TEFERRUATINA KADAR TESBÎT EDİLMİŞTİR:

Diğer Peygamberlerin ve yeryüzünde gelmiş geçmiş bâzı ıslâhatçıların hayatları ve yaşayış tarzları hakkında târihî vesika değerini hâiz hiçbir bilgiye sâhip değiliz. Meselâ: Hz. İsa'nın bâzı sözlerini ve ahlâkî

— **DİPNOTLAR HAKKINDA AÇIKLAMA:** Buhari, Tirmizi, Ebu Davud, Nesai, İbn-i Mâce ve Dârimî kelimelerinden sonra gelen kelimeler KİTAP isimleridir. Ondan sonra gelen numaralar ise, bab numaralarıdır. Müslim ve Muvatta'dan sonra gelen kelimeler kitap ismi, daha sonra gelen numaralar ise hadis numarasıdır. Kaynaklarda Mu'cemül müfrehes li elfâzîl ehâdis isimli eserin esas aldığı kısaltma ve numaralama usulü gözönünde bulundurulmuştur. Müsned için ise Cild ve Sahife numaraları verilmiştir.

- (1) Kalem Sûresi: 67/4.
- (2) Enbiya: 21/167.
- (3) Ahzâb: 33/21.
- (4) Âl-i İmran: 3/31.

DIYANET
DERGİSİ
CİLT: XVI
SAYI: 4

TEMMUZ
AĞUSTOS
1977

197

tavsiyelerini biliyoruz. Fakat yaşayış tarzını bilmiyoruz. Gerçi Allâh'ın emirlerine aykırı bir hayat yaşamamıştır ama hayâtının ekseri kısmı, târihin karanlıkları içindedir. Diğer Peygamberlerin hayatları hakkında, Kur'an ve hadislerde bildirilen cüz'î mâlûmat dışında bir şey bilmiyoruz. Bazıları, Buda'yı en büyük ahlâkçı kabul ederler ve onun dînini bir ahlâk dîni olarak vasıflandırırılar. Fakat Buda'nın, emrettiği ahlâk kaidelerini amelî yönden nasıl tatbik ettiği husûsunda bize haber ulaşmamıştır. Halbuki kendini örnek ittihaz edeceğimiz kimsenin hayâtı ve yaşayış tarzı hakkında bilgimiz olması lâzımdır ki, onu taklîd edebilelim.

Rasûl-i Ekrem'in hayâtı ise, bütün safhalarıyla, doğuşundan irtihâline kadar, her hâlini araştıran dostları, düşmanları, âile fertleri tarafından en ince teferruatına kadar tesbit edilmiş, sıyer ve hadis kitaplarında sağlam senedlerle bize kadar ulaştırılmıştır. Bu kitaplara göz atacak olursak en ehemmiyetsiz gibi görünen hareketlerinin dahi zikredildiğini görürüz. Başkalarının muttâf olamadığı işleri ve hareketleri ise, kendi müsaadesiyle âileleri tarafından halka anlatılmıştır. Dünyada bu derece gizli hallerini dahi insanların nazarına arzeden ve bu kadar kendine güvenen, halkın dedikodularından endişe etmeyecek kadar müsbet hareket eden bir insan daha gösterilebilir mi? İşte bu sebeplerden dolayı O'nda, insan hayâtının her safhası için en güzel örnekleri bulmamız mümkündür. Çünkü O'nun hayâtının bize ulaşmamış safhası kalmamıştır. İnsanlara emrettiği şeyleri en güzel şekliyle yaşardı. Allah'tan getirdiği emir ve nehiyleri harfiyyen tatbik ederdi. Zaten irşadda muvaffakiyet ve tesirin birinci şartı da bu değil midir? Kendi eline bol miktarda mal geçmiş, bunların hepsini dağıtmış, ondan sonra zenginlere infak ve sadakayı emretmiştir. Cihâdı emrederken, kendisi de ordusunun önünde bizzat muhârebelere iştirâk etmiştir. İnsanlara güzel ahlâkı emretti, fakat ashâbının şehâdetleriyle öğreniyoruz ki, "Kendisi insanların en güzel ahlâklısı idi."⁵ Kur'an'daki bütün hükümlerin tatbikatını onda görüyoruz. Hz. Âişe'ye: "Rasûlullâh'ın ahlâkı nasıldı?" diye sorduklarında: "Kur'an okumuyor musunuz? O'nun ahlâkı Kur'an'dı."⁶ demiştir. O'nun yaşayışı; Kur'an'ın tatbiki bir tefsiriydi. Bir şâir bu husûsu şöyle ifâde ediyor:

Hüsn-ü Kur'an'ı görür insan olur hayran ona
Dest-i kudretle yazılmış Hilyedir Kur'an sana⁷.

B) BÜTÜN MEZİYETLERİ EN GÜZEL ŞEKLİYLE, KENDİNDE BİR ARAYA TOPLAMIŞTIR:

Bir insanda, bir veya birkaç haslet en güzel şekliyle bulunabilir. Fakat bir kimsenin istisnasız bütün güzel hasletleri en üstün derecesiyle nefsinde toplaması, Rasûl-i Ekrem'e mahsustur ve bu, aynı zamanda O'nun en büyük mu'cizelerindendir. Çünkü ahlâk-ı hasene, birbirine zıt olmamakla beraber, kemâl derecesinde biri galebe ederse, öbürü zayıflar. Meselâ: Hilm ile şecâat, tevâzu ile kahramanlık, adâlet ile merhamet, iktisad ile cömertlik, vakar ile hayâ, şefkat ile Allah için buğz, afv ile izzet-i nefis, tevekkül ile çalışkanlık... gibi neticeleri birbirine zıt görüntüler arzeden güzel huyların hepsinin de, en yüksek derecede bir

(5) Müslim, mesâcid, 267, Fedâil, 54, 55, 93; Buhâri, menâkıb, 23 üncü bab.

(6) Müslim, Salâtül müsâfirin, 139 No.lu hâdis.

(7) Bu beyt Muallim Nâci'nin bir na't-ı şerifinden alınmıştır.

zatta toplanması mu'cizeler mu'cizesidir. Bir kimsede, meselâ: cömertlik üstün seviyede ve gelişmiş ise, aynı zamanda iktisâda riâyet etmesi zor oluyor. Ölçüyü muhafaza edemiyor. Merhameti çok gelişmiş ise, adâlet için acımama duygusunu kendinde bulamıyor. Şefkat duygusu ağır basıyorsa, Allâh'ın düşmanlarına dahi şefkat etmeğe başlıyor. (Onların hidâyetini arzulamak iyi bir şeydir. Yalnız Allah için Allâh'ın düşmanlarına buğzetmek, iman gereğidir.) Diğer huylar da bunlara kıyas edilmelidir. Fakat Rasûlullah, elindeki her şeyi sonuna kadar başkalarına dağıtırken, kendi nefsi için son derece iktisâda riâyet ediyor. Son derece merhametli iken, zâlimlerin bu merhameti istismar etmelerine imkân vermiyor. Cezalandırılmaları gerekenleri, acımadan cezalandırıyor. Diğer peygamberlerin, mümeyyiz vasfı hâline gelen bâzı hasletler, hepsi birden Fahr-i Kâinat'ta bulunmaktadır. Meselâ: Hz. Nûh'da, kâfirlere karşı gayz ve hiddet, Hz. Mûsâ'da, kâfirlerle amansız mücâdele, Hz. İsmâ'il'de şefkat, merhamet ve tevâzu, Hz. Eyyûb'da sabır, Hz. Yâkûb'da hiçbir zaman Allah'dan ümid kesmeme gibi bâzı hasletler son derece kâmil bir şekilde tezâhür etmiştir. Fakat düşünülebilecek en üstün haslet ve vasıfları, Hz. Muhammed'de görüyoruz.

Kendisi de bu husûsu şu şekilde belirtiyor: "Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim."⁹

C) O, HERKES İÇİN EN GÜZEL NÜMÜNEDİR:

Yeryüzündeki insanların meslekleri, sanatları ve durumları ayrı ayrıdır. Zaten dünya hayâtının nizâmı da bu şekilde devam eder. Kimi servet sâhibi, kimi fakirdir. Kimi devlet reisi ve idareci, kimi ordu kumandanı, kimi âile reisi, kimi tüccar, kimi işçi, kimi sanatkâr, kimi muallim, kimi talebe...dir. Bir zengin bir fakir için, bir fakir bir zengin için, bir sanatkâr bir tüccar için veya devlet reisi için örnek olamaz. Fakat Peygamberimiz'in hayâtı insan hayâtının her safhası için ve her tâifeden insan için örnek olabilecek mâhiyettir. Çünkü O, hem en büyük devlet reisi, hem insanlığın en mâhir muallimi, hem en cesur bir kumandan, hem bir âile reisi, hem Arap yarımadasının en zengini, hem ashâbının en fakiri...dir. Tam mânâsıyla incelendiği takdirde, herkes aradığını O'nda bulacaktır.

RASÛL-İ EKREM'İN AHLAKINDAN ÖRNEKLER

SIDKI (DOĞRU SÖZLÜLÜĞÜ)

Sıdk, peygamberlerin ayrılmaz bir vasfıdır. Çünkü bir peygamberin doğruluğundan şüphe edilirse, dâvası kökünden yıkılır. Rasûl-i Ekrem, peygamberliğinden önce de, sonra da doğruluktan hiçbir zaman ayrılmamış, târih O'nun ağzından bir tek yalan tesbit edememiştir. Peygamberliğinden önce kendisine, "el-EMİN" lâkâbı takılmıştır ki, doğru sözlü ve sözüne güvenilir kimse mânâsına gelir.

(8) Diğer Peygamberlerden bu sayılan hasletlerden başkası bulunmaz mânâsı anlaşılmalıdır. Zikredilen meziyetler onların bâriz vasfı halindedir ve bir nev'i alâmetleri olmuşlardır. İsimleri anılınca, akla hemen bu vasıfları gelir.

(9) Mâlik b. Enes, Muvatta', Hüs'nül hulk, 8 No lu hâdis.

O'nun doğruluğunu, dostu düşmanı kabûl etmiş, bunu da ağızlarıyla itiraf etmekten kendilerini ahlkoyamamışlardır. İnsanları İslâm'a dâvete başladığı zaman, O'na deli demişler, büyücü demişler, şâirâne hayâllere kapıldın demişler, büyülendin, hastalandın demişler, ama hiçbir zaman yalancı diyememişlerdir, diyemeyeceklerdir de. İnsanlığın en çok muhtağ olduğu ve cemiyetin nizam kaynağı olan doğruluk husûsunda O, en güzel örnektir. Şimdi O'nun doğruluğunu düşmanlarının ağızından dinleyelim, çünkü fazilet odur ki, düşman dahî tasdik ede...

"Yakınlarını Allâh'ın azâbıyla korkut."¹⁰ meâlindeki âyet-i kerime nâzil olunca, Rasûl-i Ekrem, Safâ tepesine çıkıp, Kureys'i etrafına topladı ve şöyle dedi: "Size, şu tepenin arkasında düşman süvâri var, size baskın yapmak istiyorlar desem, bana inanır mısınız?" Onlar: "Biz senden ancak doğruluk gördük, sen yalan söylemezsin, inanırız." dediler. O zaman Rasûlullah: "Öyleyse ben size önünüzdeki şiddetli bir azâbı haber veriyorum, eğer iman etmezseniz âhiretteki hâliniz çok acıklı olacak." dedi. Bu neticeyi beklemeyen Ebû Leheb: "Ellerin kurusun ey Muhammed, bizi bunun için mi topladın?" dedi. Bunun üzerine, "Ebû Leheb'in iki eli kurusun..."¹¹ diye başlayan Tebbet Sûresi indi.

Bedir Harbi esnasında, müşriklerden Ahnes b. Şüreyk, Ebû Cehil'e: "Ey ebâ Hakem, burada bizi işitecek kimse yok, söyle bakalım,

Muhammed'in söyledikleri doğru mudur?" diye sormuştu. Ebû Cehil: "Muhammed'in söyledikleri doğrudur, o kat'iyen yalan söylemedi."¹² diye cevap verdi.

Müşrikler, O'nun doğruluğundan şüphelendiklerinden dolayı değil, kibir ve gururlarından, peygamberliğin O'na gelmesi, nefislerine çok ağır geldiğinden dolayı, iman etmiyorlardı. Bu husus, âyet-i kerimede şöyle ifâde ediliyor:

"Bu Kur'an, iki memleketten (Mekke ve Tâif) bir büyük adama indirilseydi ya, dediler."¹³

Hicretin yedinci yılında Hz. Peygamber, çeşitli devletlerin hükümdarlarını İslâm'a dâvet için elçilerle mektuplar göndermişti. O sırada Şam'da bulunan Heraklius (Bizans hükümdârı), ticâret için oraya gelen Ebû Süfyan başkanlığındaki kabileyi, Hz. Muhammed hakkında tahkikat yapmak için, huzûruna dâvet etmişti. Hükümdar, Ebû Süfyan'a:

"Peygamberlik iddiasından önce, O'nun yalan söylediğine hiç şahit oldunuz mu?" dedi. Ebû Süfyan: "Hayır" diye cevap verdi. (Ebû Süfyan, içinde: Ben de biliyorum ki bu zat normal hallerde yalan söylemezse, Allâh'a karşı nasıl yalan söyleyebilir, dermiş.)¹⁴

Bir gün Ebû Cehil, Hz. Peygamber'e şöyle dedi: "Biz sana yalancısın demiyoruz, fakat bize getirdiğin şeylere inanmıyoruz." Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: "Onlar hakikatte seni yalancı saymıyorlar, fakat o zalimler, Allâh'ın âyetlerini, bile bile inkâr ediyorlar."¹⁵

(10) Ahzab: 33/21.

(11) Tebbet Sûresi: 1 ve Müsned, I, 307.

(12) Kadı İyaz, EŞ-ŞİFA, I, 104 (İstanbul-1290 H.)

(13) Zuhruf, 31.

(14) Buhârî, Bed'ül vahy, 6; cihad, 102, Tefsiru sûre: 3(4); Müslim, cihad, 74; Müs-
ned, I, 262.

(15) En'am Sûresi: 33; Tirmizî, tefsiru sûre: 2(1).

Nâdir b. Hâris, Rasûlullâh'ı inkâr eden Kureys'e şöyle demiştir: "Muhammed çocukluğundan beri en doğru, sözlünüz ve en emininiz idi. Fakat saçları ağarıp, sizi Allâh'ın dinine dâvet etmeğe başlayınca, O'na sihirbaz dediniz. Vallâhi O sihirbaz değildir."¹⁶

İbn-i Asâkir'in rivâyetine göre, bir gün bir yolculuk esnâsında, Ebû Süfyan, oğlu Muâviye'yi hayvandan indirip yerine Hz. Peygamber'i bindirmişti. Rasûlullah fırsattan istifade ederek, yol boyunca onlara İslâm'ı anlattı. Rasûlullah yanlarından ayrılınca, Ebû Süfyan'ın karısı **Hind**: "Bu sihirbaz yüzünden mi oğlumu eşekten indirdin?" deyince, Ebû Süfyan: "Hayır, vallâhi O ne yalancı ne de sihirbazdır." demiştir¹⁷. O'nun dostları ise doğruluğuna o kadar sarsılmaz bir imanla inanmışlardı ki, O'nun ayağına bir diken batmaktansa, O'nun yerine kendi canlarını fedâ etmeyi daha uygun buluyorlardı. O'nun dâvası olan İslâm uğrunda baba oğula, oğullar babaya, kardeşler birbirine kılınc çekmekten geri durmamışlardır. Acaba O'nun doğruluğuna kesin bir şekilde inanmasalardı böyle fedakârlıklar gösterebilirler miydi?

ŞAKALARINDA BİLE, DOĞRULUKTAN AYRILMAZDI

Rasûlullah, bâzan etrafındakilerle şakalaşırdu. Çünkü şaka aşırı olmaz, onu bunu küçük düşürmekten uzak olup, terbiye kurallarını çiğnemezse, çirkin sayılmaz.

Ebû Hüreyre: "Ey Allâh'ın Rasûlü, sen bizimle şakalaşıyorsun." deyince: "**Ben (şakalarım da dahi) ancak hakkı söylerim.**"¹⁸ buyurdu.

Rasûlullah, Hz. Enes'e: "**Ey iki kulaklı.**"¹⁹ diyerek latife yapardı. Enes (r.a.) anlatıyor: "Bir gün adamın biri Hz. Peygamber'e gelip, kendisine bir binek verilmesini istedi. Rasûlullah da: "**Peki seni bir deve yavrusuna bindirelim.**" dedi. "Ben deve yavrusunu ne yapayım?" diye karşılık veren adama: "**Deve deveden doğar, her deve bir devenin yavrusu değil midir?**"²⁰ buyurdu.

Bir gün ihtiyar bir kadın Rasûlullâh'a: "Benim Cennete girmem için duâ ediniz." diye ricada bulundu. Rasûlullah ona: "**İhtiyar kadınlar Cennete giremez.**" deyince, kadın ağlamağa başladı. Bunun üzerine Peygamberimiz sözünün mânâsını izah etti: "**Ben, kadınlar ihtiyar oldukları halde Cennete girmezler dedim. Allâhu Teâlâ onları gençleştirecektir. Çünkü âyet-i kerimede: 'Gerçekten biz onları (dünyâda kocamış kadınları) Cennette gençleştirerek yepyeni bir yaratılışla yaratmışızdır. Böylece onları hep bâkire kızlar, kocalarına âşik yaşlılar yaptık.' buyuruluyor.**"²¹

Zâhir isminde bir köylü vardı. Rasûlullah onu çok severdi. Bir gün bu zat çarşıda birşeyler satarken, Rasûlullah sessizce yaklaşıp arkasından yakaladı. Zâhir arkasına dönüp kendini yakalayanın Hz. Peygamber olduğunu görünce, sırtını Rasûlullâh'ın göğsüne dayadı. O zaman Rasûlullah: "**Bu abdi (abd: arapçada hem köle mânâsına, hem de Allâh'ın kulu mânâsındır) kim satınılır?**" diye bağırmağa başladı.

(16) eş-Şifa, I, 105; Asr-ı saâdet, I, 102 (Mütercim: Ö. R. Doğrul. Sadeleştiren: Z. Mollamehmetoğlu, Eser Kitabevi, İstanbul 1973.

(17) Said Havva, er-Râsul, I, 23 (Beyrut-1971).

(18) Tirmizî, Birr, 57; Müsned, II, 340, 360.

(19) Tirmizî, Menâkıb, 45; Ebu Davud, edeb, 84; Müsned, III, 117, 127, 242, 260.

(20) Ebu Davud, edeb, 84; Müsned, III, 267.

(21) Vâkıa Sûresi: 35, 36, 37.

Zâhir: "Ey Allâh'ın Rasûlü, bu satıştan zarar edersin." deyince: "Fakat sen Allah indinde çok kıymetlisin." buyurdu. (Aslında Zâhir köle değildir fakat aslında köle mânâsına gelen abd kelimesi kul mânâsına da geldiğinden Rasûlullah, kelimenin bu çift mânâsından istifade, hem şaka yapmış oluyor aynı zamanda da hakikatı ifade ediyordu.)²²

AHDİNE VEFÂSI (SÖZÜNDE DURMASI)

Ahde vefâsızlık, cemiyette büyük yaralar açan, dostluk ve samîmiyetleri yokeden bir münâfıklık alâmetidir.

Abdullah b. ebî Hansa anlatıyor: "Muhammed (s.a.s.)'le, bir işimiz için bir yerde buluşmak üzere sözleştik. Daha o zaman, O'na peygamberlik gelmemişti. Fakat ben sözleştiğimizi unuttum. Üçüncü gün aklıma geldiğinde oraya gittim. Bir de ne göreyim? Muhammed beni orada bekliyor. Beni görünce sâdece: "Ey genç, bana meşakkat verdin."²³ dedi. Müslümanlarla müşrikler arasında imzalanan Hudeybiye Anlaşmasının maddelerinden birisi de: "Mekke'den Medîne'ye iltica edecek her Kureysliyi, müslümanlar geri iâde edecek, fakat Medîne'den Mekke'ye iltica edenler, geri iâde edilmeyecekti." Ashâbın bu maddeye itiraz etmelerine rağmen, Rasûlullah sulhü imzaladı. Aslında bu bir bakıma müslümanların Allah ve Rasûlüne teslimiyetlerini denemek için bir imtihandı. Madde zâhirde müslümanların aleyhine gibi görünüyorsa da, netice itibariyle müslümanlara hiçbir zarar vermeyecek, ilerde müşriklerin kendi istekleriyle yürürlükten kaldırılacaktı. Tam anlaşma imzalanmıştı ki, müşrik heyetinin reisi Süheyl b. Amr'in, müslüman olan oğlu Ebû Cendel, müşrikler tarafından hapsedildiği yerden kaçmış, "Medet yâ Rasûlâllah" diyerek müslümanlara iltica etmişti. Fakat babası, kabul edilen maddeye göre oğlunun teslim edilmesini istedi.

Ebû Cendel: "Beni, dinime kasteden müşriklere mi teslim ediyorsunuz?" diye feryat ediyordu. Bütün müslümanların gözleri yaşarmıştı. Rasûlullah anlaşmaya uyması gerektiğini bildirdi ve Ebû Cendel'e: "Sabret, biz verdiğimiz sözden dönmeyiz, fakat Cenâb-ı Hak sana bir kolaylık temin edecektir."²⁴ diyerek teselli etti. Fakat Allâh'ın hikmetine bakın ki, bu madde müşriklerin başına belâ oldu. Mekke'den kaçıp, Medîne'ye ilticâ edemeyenler, yolları keserek müşriklerin kervanlarını vurmağa başladılar. Bunun üzerine Kureysliler, bu maddenin kaldırılmasını istediler ve madde kaldırıldı.

Yine Hudeybiye Sulhunun bir maddesinde: "Dileyen kabile, Muhammed tarafına, dileyen Kureys tarafına geçebilir." deniliyordu. Bu maddeye dayanarak müşrik olan Huzâa kabilesi dinlerini muhafaza ederek, müslümanlar tarafına geçmişlerdi. Bunun üzerine Kureysliler kendi taraflarında olan Benî Bekr kabilesine yardım ederek, Huzâahlılar üzerine saldırttılar. Huzâahlılar Rasûlullâh'a: "Yaptığımız anlaşmanın gereğini istiyoruz." diyerek yardım istediler. İşte bunun üzerine Rasûl-i Ekrem, Kureys'e karşı harekete geçerek Mekke'yi fethetti.

Emânete riâyet de, ahde vefâ içinde mütalâa edilebilir. Rasûlullah, emânete riâyet husûsunda da herkesin güvenini kazanmıştı. Ona

(22) Müsned, III, 161; Kândehevî, Hayat'üs-Sahabe, III, 180 (Dimaşk-1968).

(23) E. Davud, edeb, 82.

(24) Buhari, şurût, I; Asr-ı saadet, II, 104.

(EL-EMİN) lâkâbını taktıklarını daha önce zikretmiştik. İtimadlarından dolayı birçok kimseler, mallarını emânet olarak O'na bırakırlardı. Hicret esnasında yatağına Hz. Ali'yi yatırmış ve kendinde bulunan emânetleri sâhiplerine teslim etmekle vazifelendirilmişti. Bâzı müfessirler "Bir Emindir." âyetindeki (Emîn) sıfatının, Rasûlullâh'a âit olduğunu ifade ederler²⁵.

ADÂLETİ - EŞİTLİK SEVERLİĞİ - HAKLARA RİÂYETİ

O'nun adâleti, peygamberliğinden önce dahi herkesçe kabûl edilmişti. Halli müşkül meselelerde hakem tâyin edilirdi²⁶.

Kâ'be'nin tamiri esnasında, Hacerü'l-Esved'i yerine kimin koyacağı hakkında ihtilâf çıkmıştı. Neredeyse kabileler birbirleriyle harbe tutuşacaklardı. Hz. Muhammed'i hakem tâyin ettiler. O da herkesi memnun edecek hârikulâde bir çözüm yolu buldu: Bir yaygı getirtip Hacerü'l-Esved'i onun üzerine koydurttu. Bütün kabile reisleri, yaygının birer ucundan tutarak taşı yerine yerleştirdiler²⁷. Bu hâdise, aynı zamanda O'nun zekâsını ve dirâyetini göstermektedir.

Mahzûmî'lerden bir kadın hırsızlık etmişti. Kureysliler, asil bir âileye mensup olan bu kadının affedilmesi için, Rasûlullâh'ın çok sevdiği bir kimse olan Hz. Üsâme'yi şefâatçi yapmak istediler. Rasûl-i Ekrem, Üsâme'ye: "Allâh'ın emrettiği cezâlar hususunda şefâat mi istiyorsun?" diyerek takdir etti ve minbere çıkarak şunları söyledi: "Ey insanlar!

Sizden öncekiler böyle taraf tutmaları yüzünden helâk oldular. Eğer zengin ve nüfuzlu bir kimse suç işlerse onu affederler, fakir ve zayıf birisi suç işlerse ona cezayı tatbik ederlerdi. Allâh'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fâtıma dahi hırsızlık etse, onun da elini keserdim." Rasûlullâh'ın bu adâletini gören Medîne yahûdileri dahi, dâvalarını O'na getirmeğe başlamışlardır²⁸.

Yahûdilerden Nâdiroğulları, kendilerini Kureyzaoğullarından şerefli sayarlardı. Şâyet Nâdiroğullarından birisi, Kureyzaoğullarından birini öldürse, yüz deve yükü hurma verirdi. Bunun tersi olursa, kâtil kısas yapılarak öldürülürdü. Bir defa, Nâdiroğullarından biri, Kureyzaoğullarından birini öldürdü. Dâvayı Rasûlullâh'a getirdiler. O da Nâdiroğullarının bu imtiyâzını nazar-ı itibara almayıp, cana can ile hükmetti²⁹.

Bedir esirleri fidye karşılığı serbest bırakılırken, bâzı müslümanlar Peygamberimiz'in amcası Abbas'ın fidyesiz serbest bırakılmasını teklif etmişlerdi. Rasûlullah: "Böyle şey olmaz, onun fidyesinin bir dirhemini bile bağışlamam." buyurdu³⁰.

Bir şahsın adâleti ve haklara riâyeti; icâbında kendi aleyhine hüküm verebildiği, tarafsızlık uğruna, şahsî menfaatlerini fedâ edebildiği zaman belli olur. Bedir harbinden az önce, Rasûlullah ordunun saflarını düzeltiyordu. Saftan ileri çıkmış bir sahâbiyi göğsünden hafifçe itti.

(25) Têkvir, 81/21.

(26) eş-Sifa, I, 104.

(27) Aynı yer.

(28) E. Davud, Bâbü tazmin'il âriye;

(29) E. Davud, diyât, I.

(30) Buhâri, Babu fidâil müsrikîn; Asrı saâdet, II, 93.

Bunun üzerine o zat: "Canımı acıttın ey Allâh'ın Rasûlü, müsâade et de hakkımı alayım." dedi. Rasûlullah, hemen göğsünü açıp: "Buyur işte göğsüm." deyince, sahâbi eğilip, Rasûlullâh'ın göğsünü öptü ve: "İstedim ki, harpte şehid olursam, dünyâda yaptığım son iş, sizin mübârek vücûdunuzu öpmek olsun istemişim." dedi³¹.

Bir defa Rasûl-i Ekrem harb ganîmetlerini dağıtıyordu. O kadar kalabalık vardı ki, adamın biri, Rasûlullâh'ın sırtına abanmıştı. O da elindeki değnekle işâret ederken, değnek adamın yüzünü çizmişti. Hz. Peygamber hemen elindeki değneği adama uzatarak: "Al işte yüzüm, hakkını al." buyurdu. Fakat adam: "Yâ Rasûlâllah, ben seni knamıyorum ve hakkımı da istemiyorum." dedi³².

Sahâbelerden Ebû Hadrâd, bir yahûdiden bir miktar borç almıştı. Yahûdi ısrarla alacağını istiyordu, fakat Ebû Hadrâd'ın sırtındaki elbisesinden başka hiçbir şeyi yoktu. Peygamberimiz'in huzûruna gelip durumu anlattılar. Rasûlullah, E. Hadrâd'a sırtındaki elbiseyi satıp borcunu ödemesini emretti. O da sırtındakinin bir kısmını sattı ve sarığını sırtına aldı³³.

Yine bundan ondört asır önce, kölelerin mal gibi kullanıldığı, fakir ve zayıflara her türlü zulmün yapıldığı, insanların soylarıyla övündükleri bir devirde O, en büyük eşitlik prensibini getiriyor, zenginliğin, nesebin, ırkın bir üstünlük sebebi olmadığını, insan olma yönünden bütün insanların eşit olduğunu, asıl üstünlük sebebinin, Allâh'a itâat olduğunu bütün dünyâya ilân ediyordu. İnsan Hakları Evrensel Beyannâmesi ise, ondokuzuncu asırda, bundan onüç asır sonra ilân ediliyordu (Tabii ki tatbiksiz bir ilân).

Dâimâ köle âzad etmeyi teşvik ederdi. Efendilerin onlara iyi muâmele etmelerini, yediklerinden yedirip, giydiklerinden giydirmelerini emreder, "kölem" veya "câriyem" diye hitâbetmeyip, "oğlum", "kızım" diye hitâbetmelerini isterdi.

Kureyşliler, câhiliye çağında kendilerini diğer insanlardan üstün saydıklarından, hac esnâsında Arafat'a çıkmazlardı. Rasûl-i Ekrem ise bunu doğru bulmaz, Arafat'a çıkar ve orada kendisi için özel yer ayırttırmazdı. Önce varanın bulunduğu yeri işgal edebileceğini söylerdi³⁴.

SABRI, TAHAMMÜLÜ VE SEBATI

Dünyada her ferd, çeşitli tecellilere mâruz kalır. Fakat mü'min insan nimetlere nâil olduğu zaman böbürlenmemeli, Allâh'a şükretmeli, belâ ve musibetlere uğradığı zaman ise, bunların takdîr-i ilâhî olduğunu düşünüp, sabırla karşılamalıdır.

İnsan, geçici bâzı felâket ve darbelere tahammül edebilir. Fakat zincirleme gelen felâketlere sabretmek çok zor bir iştir. Peygamberimiz ise, hayâtı boyunca devamlı olarak en zor felâket ve meşakatlere mâruz kalmıştır.

Bilhassa peygamberliğinin Mekke devrinde onüç sene devamlı meşakkat ve baskılar içinde yaşadı. Daha doğmadan babasını kaybetti, yüzünü dahi göremedi. Anne şefkatine en muhtaç olduğu çağda, annesini kaybetti.

(32) E. Davud, Babül kavedi min gayri hadidin; Asr-ı sâadet, II, 75.

(33) Asr-ı sâadet, II, 744; Müsned, III, 243.

(34) E. Davud, Kitab'ul menâsik.

Annesinin vefâtından iki yıl sonra, tek koruyucusu olan dedesini de kaybetti. Çocukluğu ve gençliği şefkate muhtaç olarak geçti. Asıl dayanılması güç meşakkatler ise, İslâm'a dâvete başladığı zaman başgösterdi. En yakın akrabaları dahi O'na karşı cephe aldı, en çok yardımcıya muhtaç olduğu bir anda, O'nu yalnız bıraktılar. O, dâvasını anlatmak için çırpınırken, deli, sihirbaz, büyücü, şâir diyerek O'nunla alay ettiler. "Anlattıkların masaldan ibârettir" dediler. O, İslâm'a dâvet ederken ve Kur'an okurken etrafındakiler dinleyemesin diye gürültü çıkarırlar, hikâyeler anlatırlardı. Müslümanlara ve Rasûlullâh'a karşı boykot ilân edip, üç sene yiyecek içecek satılmasını ve verilmesini, onlarla konuşulmasını yasakladılar. Bu mahsûriyet esnasında çocukların açlık feryatları arasında, üç seneyi geçirdiler. İman edenlere türlü işkenceler yaptılar. Çokları bu işkencelere dayanamayip vefat etti. Şehâdet şerbetini içtiler. O, bütün bunları yüreği parçalanarak seyretmek mecburiyetinde kaldı. O'nu ortadan kaldırmak için, birçok sûikasdlar hazırladılar. En sonunda doğup büyüdüğü ve çok sevdiği öz vatanından göç etmeğe mecbur ettiler. Bütün bunlardan daha şiddetlisi ise, insan azmini kıran en büyük silâh olan, istihza silâhını O'na karşı kullanmalarındır. Varlığının bütün zerreleriyle inandığı ve bağlandığı dâvasını alaya aldılar. Onları etrafına toplayıp İslâm'ı anlatmağa başlayınca, "Bizi bunun için mi topladın?" diyerek dâvasını tahkir ediyorlardı. Kur'an, cehennemdekilere yedirilecek olan zakkum ağacından bahsederken; "Bu zakkum denilen şey, Medîne'nin kaymaklı hurmasıdır, keşke bulsak da yesek." diye alay ediyorlardı. Kur'an, cehennemdeki ondokuz zebâniden bahsederken; "Biz onlardan çoğuz, onların hakkından geliriz" diyorlardı. Rasûlullâh'ı hakir görerek, "Kur'an, Mekke ve Medîne'nin esrâfından birine inmesi gerekirdi" dediler³⁵.

Rasûl-i Ekrem, Kâ'be'de namaz kılariken secdeye kapanınca, bir deve işkembesi getirip üzerine attılar ve gülüştüler. Bunu gören Hz. Fâtıma ağlayarak Rasûlullâh'ın üzerini temizledi ve "Allâh'ım, Kureys'i Sana havâle ediyorum" diye duâ etti. Bu hâdiseye şâhid olan sahâbi diyor ki: "Çok geçmedi, Bedir harbinde Rasûlullâh'a bu hareketi yapan yedi kişinin hepsinin de geberdiğini gözlerimle gördüm."³⁶

Hız. Fâtıma, arpa unundan yapılmış bir yufka getirmişti. Onu yedikten sonra; "İşte babanın üç günden beri yediği ilk yemek budur." buyurdu³⁷. Açlığa sabır ve tahammül ederdi.

Hız. Ömer, kendi zamanında fetihler dolayısıyla, müslümanların zenginleşip lükse daldıklarını görünce: "Size ne oluyor ki? Ben Rasûlullâh'ın bütün gün açlıktan kıvrandığını, zamanla karnını doyuracak bir hurma bile bulamadığı günleri gördüm." derdi³⁸.

Ebü Talha diyor ki: "Bir gün Rasûl-i Ekrem'i, mescid'in avlusuna uzanmış, bir taraftan diğer tarafa dönüp durduğunu görünce, sebebini sordum. Açlıktan dolayı böyle yaptığını söyledi."³⁹

Bir defa ashab, açlıktan şikâyet ederek karnlarına bağladıkları taşı Rasûlullâh'a göstermişlerdi. O zaman Rasûlullah karnını açtı. Bir de ne görsünler, O'nun karnında da iki taş bağlı⁴⁰.

(35) Zuhurif Sûresi: 31.

(36) Buhâri, Cihad, bab'ud-dua âlel müşrikîn.

(37) E. Davud, et'ime, 41; Müsned, III, 213.

(38) Müslim, Zühâ, 36-36; Tirmizi, Zühâ, 39; İbn-i Mace, Zühâ, 10.

(39) Asr-ı saâdet, II, 106.

(40) Aynı eser.

Ebû Saîd (r.a.) bir gün Rasûlullah'ı ziyârete gitti. Şiddetli bir hastalığa yakalanmış olduğunu gördü. Ateşi çok fazla idi. "Yâ Rasûlallah, hastalığımız ne kadar şiddetli! İnsanların en çok musîbetlere mâruz kalanları kimlerdir?" diye sorunca: "Peygamberler, sonra âlimler, sonra sâlih ve iyi kimselerdir." diye cevap verdi⁴¹.

Yine bir hastalığı esnasında: "Ben sizden iki adamın çektiği ağrı kadar ağrı çekiyorum." buyurdu⁴².

Bedir Harbi esnasında, çok sevdiği amcası Hz. Hamza kallesçe öldürüldü ve vücûdu paramparça edildi, ciğeri de Hind adlı kadın tarafından çiğnendi. Bu hazîn manzarayı görünce çok müteessir oldu ve: "Ey amca, senin yerine müşriklerden yetmiş kişiyi öldüreceğim." diye yemin etti. Fakat: "Cezalandırırsanız, size yapılanın misliyle cezalandırım."⁴³ meâlindeki âyet nâzil olunca, bundan vazgeçip, sabretti, yemininin kefâretini verdi⁴⁴.

Hiz. Fâtîma hâric bütün çocuklarını kendisi hayatta iken kaybetti. Oğlu İbrâhim, huzûrunda can çekistirirken şefkatinden dolayı gözleri yaşardı ve şöyle dedi: "Göz yaşıyor, kalb mahzun oluyor. Biz, Rabbimizin râzî olacağı sözden başka söz söylemeyiz. Fakat vallâhi ey İbrâhim, biz senin ayrılığınla pek hüznü ve kederliyiz."⁴⁵ Burada yeri gelmişken bir meseleye işâret edelim: Bâzı hadîslerde, Rasûl-i Ekrem'in ölümlerinin ardından gözyaşı döktüğü zikredilmektedir. Halbuki İslâm'da ölünün arkasından ağlamak yasak değildir. Yasak olan, bağırıp çağırarak, kadere itiraz mâhiyetinde, şursuz hareketler yaparak ağlamaktır.

İnsanın sevdiği birinin ölümünden dolayı mahzun olup, sessizce gözyaşı dökmesi tabii bir şeydir. Bu irâde hârici durumdan dolayı, insan mes'ul değildir.

Bütün bunlar ve bunlar gibi, yazılsa bir kitabı dolduracak kadar musîbetler ve eziyetler, O'nun engin sabrı karşısında eriyip gitti. Şimdi de O'nun sebat ve azmini seyredelim:

Habbab b. Eret diyor ki: "Bir gün Rasûlullah Kâ'be'ye yaslanmış duruyordu. Yanına vardım ve müşriklerden gördüğümüz eziyetlerden kurtulmamız için duâ etmesini istedim. O zaman dedi ki: Bilmiyorum musunuz, sizden öncekilerin etleri demir taraklarla didik didik edilip, testere ile vücutları iki parçaya ayrıldı. Yine de dinlerinden dönmediler.

Yemin ederim ki, bu iş (İslâmiyet) yükselip kemâle ulaşacak ve her tarafa yayılacak. San'a şehrinden Hadramevt'e giden bir adam, Allah'tan başka kimseden korkmayacaktır."⁴⁶

Kureysliler, O'na yaptıkları bütün kötü muâmelelere rağmen, sabrını ve sebatını görünce, O'nu dâvâsından vazgeçirmek için başka bir yola başvurdular. Bâzı câzip teklifler yaptılar: "Eğer mal istiyorsan seni en zenginimiz yapalım, başkanlık istiyorsan seni kendimize reis yapalım, kadın istiyorsan, istediğin kadını sana nikâhlayalım. Fakat bizim ilâhlarımıza ilişme, onları kötüleme. Bu dâvâdan vazgeç." dediler.

Yâ Rabbi, O'nun büyük dâvâsını ne basit şeylerle ölgüyorlardı. O bunlara ehemmiyet bile vermedi. Dâvâsı yanında, değil bunların, hayâtın bile ne ehemmiyeti vardı ki?

(41) Buhâri, Merzâ 23, 13, 14, 17; İ. Mâce, Fiten 23; Müsned, I, 172, 174.

(42) Aynı yerler.

(43) en-Nahl Sûresi: 126.

(44) Hayat-üs sahabe, III, 304.

(45) Buhâri, cenaiz, 43; Müslim, fedâil, 62; İ. Mâce, cenâiz, 53.

(46) Buhâri, bed'ul halk, bab-u men lekîye'n Nebîyye min'el müşrikîn.

Yine bir gün amcası Ebû Tâlib, Kureys'in kendine çok baskı yaptığını ifâde ederek, onların dinlerine ilişmekten vazgeçmesini, onlarla uyuşmasını rica etti. O zaman O, eşsiz bir sebat örneği olarak târihe geçen şu sözlerle karşılık verdi: "Ey amcam, güneşi sağ elime, ayı sol elime verseler, yine ölünceye kadar bu dâvâdan vazgeçmem."⁴⁷

İşte bu sebat ve azminin neticesini, daha hayatta iken gördü. Vedâ hacı esnasında O'nu dinleyen müslümanların sayısı yüz bini aşmış, irtihâl ettiği zaman, bütün Arap yarımadası İslâm'a tâbi' olmuştu. Sabreden zafere ulaşır. Sabır çok acıdır ama neticesi tatlıdır.

KAHRAMANLIĞI VE CESARETİ

O'ndaki kahramanlık rûhu, daha çocukluğunda ve gençliğinde iken parlamaya başlamıştı. Gençliğinde Lât ve Uzza putlarını en büyük ilâh kabul eden bir kavim içinde olduğu halde, birisi kendinden Lât ve Uzza hakkı için bir şey isteyince, büyük bir cesâretle: "Onların adına benden bir şey istemeyin, vallâhi onlardan nefret ettiğim kadar, hiçbir şeyden nefret etmiyorum." derdi⁴⁸.

Yine onyediy yaşında iken, çıktıkları bir Yemen seferinde azgınlaşmış kaçan bir deveye kimse yaklaşamazken, O, büyük bir soğukkanlılıkla gidip deveyi yakalamıştı⁴⁹.

Bir yolculuk esnasında karşılarına su dolu bir vâdi çıkmış, kabile korkup geçmekte tereddüt edince, öne düşüp; "Beni tâkip ediniz" demişti. Yine amcalarıyla beraber Ficar muhârebelerine katıldığı zaman, yirmi yaşındaydı⁵⁰.

O'nun kahramanlığının asıl şâheser örneklerini, peygamberlikle vazifelendirildikten sonra, insanları açıktan dâvete başladığı zaman görüyoruz. Kavmini öyle bir dine dâvet ediyordu ki, o dâvetle sâdece babalarından kalma eski dinlerine cephe alıp, tevhid akîdesini emreden yeni bir din getirmekle kalmıyor, bir cemiyetin ve milletin alışmış bütün hayat nizâmında köklü değişiklikler getiriyordu. Bugün, bir tek insanı sigara gibi basit bir alışkanlığından vazgeçirmek ne kadar zordur. Fakat bundan 14 asır evvel, âdetlerine taassupla bağlı, bedevî ve vahşî bir kavimde, Rasûlullâh'ın yaptığı köklü değişiklikleri ve inkılâpları gören kimsenin, O'nun cesâret ve azmine hayran olmaması elinde değildir. O devirde kendi elleriyle yaptıkları putlara tapmak, insanların rûhuna o kadar yerleşmişti ki, mantık denen şey ortadan kalkmıştı. Yolculuğa çıkarken, helvadan putlar yaparlar ve onlara taparlardı. Yiyecekleri bittiği zaman ise, bir zaman taptıkları putları oturup yerlerdi.

İşte Rasûl-i Ekrem sâdece Allah'dan başka ilâh olmadığını ve ancak O'na ibâdet edilmesi gerektiğini icâbettiren tevhid akîdesini emretmekle kalmıyor, ölümü yok olma kabul eden bir kavme; öldükten sonra dirilip hesâba çekileceklerini söylüyordu. Karşısındakiler çürümüş kemikleri ufalayıp, "Bunlar mı dirilecek?" diye istihza ediyorlardı. Yine bütün toplumu etkisi altına alan içki, kumar, zinâ, fâiz, falcılık gibi kötülükleri yasaklıyordu. Bu âdetler o kadar kökleşmişti ki, cemiyet tarafından

(47) Hayal üs-Sahabe, I, 67.

(48) Abdurrahman Azzam, Betal'ül-Ehtal, 12.

(49) Aynı eser.

(50) Aynı eser.

normal karşılanıyor, şâirler şiirlerinde, yaptıkları zinâları iftiharla anlatıyordu. Müslüman olmak için Mekke'ye gelen, fakat İslâmiyetin içkiyi yasakladığını öğrenen bir kimse, müslüman olmaktan vazgeçiyordu. Rasûlullah başka bir yenilik getirmeyip sâdece bu kötü âdetleri yasaklamakla kalsaydı, bu yine kendisine karşı cephe alınmasına kâfi gelecekti. Fakat aynı zamanda insanların eşit olduğunu da söylüyordu, kendilerini bütün kabilelerden üstün sayan Kureys kabilesine, kendilerini diğer bütün milletlerden üstün tutan Arap milletine, köleleri hayvandan daha aşağı gören, fakir ve zayıflara hiçbir hak tanımayan, soysoplarıyla övünmede mezar taşlarını sayacak kadar ileri giden bir kavme, bütün insanların eşit olduğunu, hepsinin de Âdem (a.s.)'den, Âdem'in ise topraktan yaratıldığını, soyun, sopun, ırkın, zenginliğin üstünlük sebebi olmadığını, asıl üstünlük sebebinin Allâh'a itâat etmek olduğunu ilân eliyordu. Bunlarla da kalmıyor, zenginlerin mallarında fakir ve muhtaçların hakları olduğunu ifade ediyordu. Bu zekât emri onlara o kadar ağır gelmişti ki, bâzı kabileler Rasûlullah irtihâl edince zekât vermemek için isyan etmişlerdi.

İşte bunlar gibi yadırgadıkları birçok şeyleri emreden bir dâne dâvet eden ve alışageldikleri dinin bâtil olduğunu söyleyen bir kişiye karşı harekete geçip O'nu yıpratacakları, O'na her kötülüğü yapacakları muhakkaktı. Böyle bir kavim içinde, ıslâhat yapan kimsenin ne kadar cesur olduğu ortaya çıkar. Kaldı ki Rasûl-i Ekrem'e karşı bütün büyük devletler, birçok kavim ve milletler, büyük kumandanlar ve ordular, o günkü dinler ve felsefî sistemler, hattâ en yakın akrabaları ve kendi kavmi dahi cephe almışlardı. Bütün bunlara karşı tek başına, zerre kadar tereddüt, telâş ve korkaklık eseri göstermeden, meydan okuması ve en bedevî bir kavmi dünyaya medeniyet saçan insanlar hâline getirip, İslâmiyeti bir taç gibi dünyanın başına geçirmesi gösteriyor ki, cesâret ve kahramanlıkta, azim ve Allâh'a güvende, O'nun bir benzeri daha görülmemiştir.

Muhârebelerde ise, en büyük kahramanlar O'nun kahramanlığına hayran kalıyordu. Ordusunun başında bizzat 19 harbe iştirâk etti. Hemen hemen bütün muhârebelerde, kendi ordusundan sayı ve teçhizat bakımından kat kat üstün kuvvetlerle çarpıştı. İncelendiği zaman, günümüzün erkân-ı harplerine parmak ısırttıracak taktiklerle dâimâ düşmanlarına gâlip geldi, en büyük kumandanlar O'na boyun eğdi.

İbn-i Ömer (r.a.): "Ben Rasûlullah'dan daha kahraman, daha yiğit, daha cömert ve daha kanâatkâr kimse görmedim." diyor⁵¹.

Hz. Ali diyor ki: "Savaş kızışıp da öfkeden savaşçıların gözbebekleri kızarınca, biz Rasûlullâh'ın yanına sığınırđık. Düşmana en yakın saflarda O bulunurdu. Bedir harbinde de öyleydi. Ben Rasûlullâh'a yakın olmaktan büyük bir emniyet hissediyordum. O gün içimizde düşmana karşı en amansız O'ydu."⁵²

İşte Hayber kalesinin demir kapılarını söken, en kahraman silâhşörleri dize getiren, "Allâh'ın arslanı" diye şöhret kazanan Hz. Ali, savaşta O'na yakın olmakla mânevî güç kazandığını söylüyor.

Hz. Abbas anlatıyor: "Huneyn harbinde Rasûlullâh'ın mâiyetinde idim. O beyaz katırı üzerindeydi. Savaş şiddetlenip müslümanlar dağılmağa yüz tutunca, Rasûlullah eşsiz bir kahramanlıkla hayvanını düşman

(51) Buhâri cihad, 82, edeb, 39; Müslim, fedail, 48; Tirmizî, cihad, 15.

(52) Müsned, I, 156, 126; es-Şifa, I, 89.

üzerine sürmeğe başladı. O'nun sür'atini kesip, düşman arasına girmesine mâni olmak için ben hayvanının dizgininden, Ebû Süfyan da üzengisinden tutuyorduk. Rasûlullah: "Ey Abbas, Hudeybiye günü semüre ağacı altında biat edenleri çağır." dedi. Ben de: "Hudeybiye'de Semüre ağacı altında dönmek üzere yemin edenler nerede?!" diye bağırdım. Sesimi duyanlar süratle Rasûlullâh'ın etrafında toplandılar ve kıyasıya savaştılar. Bu sırada Rasûlullah yerden bir avuç toprak alıp, düşmanlara doğru serpti. Mu'cize olarak bu topraktan her düşman neferinin gözüne bir avuç toprak gitti. Bundan sonra müslümanlar gâlip geldiler."⁵³

Bera b. Âzib (r.a.)'e; "Huneyn savaşı günü kaçtınız mı " diye sordular.

O da dedi ki: "Hayır vallâhi, Rasûlullah da aslâ geri dönmedi. Hevâzin kabilesi (Huneyn harbindeki düşman taraf) çok güzel ok atarlar. Önce biz onların üzerine atılınca dağıldılar. Fakat biz ganîmetleri toplamağa yönelince, tekrar oklarla üzerimize saldırdılar. Müslüman öncülerini geri dönmeğe başladılar. Buna rağmen Rasûlullah, beyaz katırının üzerinde korkusuzca duruyor, Ebû Süfyan da Rasûlullâh'ın katırının yularını tutuyordu. Rasûlullah: "Ben peygamberim yalan yok, ben Abdulmuttalib'in oğluyum." diye bağıрмаğa başladı. Bunun üzerine askerler cesâretlenip ordu düzene girdi ve böylece savaşı müslümanlar kazandı⁵⁴.

Ordusu bozulmak üzere iken soğukkanlılıkla düşman üzerine yürüyüp çok tesirli birkaç kelime ile hitâbederek bütün ordusunu toplayan ve savaşın kaderini lehine çeviren böyle cesur kumandanlar târihte çok nâdirdir.

Übeyy b. Halef, Peygamberimiz'in en amansız düşmanıydı. Bedir'de esir olmuş, fakat fidye mukabili serbest bırakılmıştı. Giderken şöyle demişti: "Bir atım var, ona her gün bir ölçek yem yediriyor ve ihtimamla besliyorum. Bir gün o atla gelip Muhammed'i öldüreceğim." Uhud harbinde eline fırsat geçtiğini düşünerek Rasûlullâh'ın üzerine yürüdü.

Bâzı sahâbiler mâni olmak istediler fakat Rasûlullah; "Bırakın gelsin" diyerek onlara mâni oldu. Karşı karşıya geldikleri zaman, Rasûlullah bir mızrak darbesiyle Übeyy'i atından düşürdü ve kaburga kemiklerinin kırılmasına sebep oldu. Bunun üzerine Übeyy can havliyle; "Muhammed beni yaraladı, mahvetti" diye bağırarak kaçmağa başladı. Etrafındakiler: "Yaranın ehemmiyeti yok" dedikleri zaman: "Benim yerimde başkası olsa muhakkak ölürdü. Muhammed, değil beni mızraklamak, eğer öfkeyle tükürseydi hemen ölürdüm. O'nun kadar dehşetli bir adam görmedim." dedi⁵⁵.

Rasûlullah tehlike anlarında, büyük bir cür'etle ileri atılırdı. Hz. Enes'in rivâyetine göre, bir gün Medîne'de korkunç bir ses duyuldu. Halk o tarafa doğru gidip, ne olduğunu anlamak istediler. Fakat yolda Hz. Peygamber'le karşılaştılar. O, herkesten önce davranmış, kılıncını eline almış, eğersiz bir ata binmiş, tek başına ses gelen tarafı kontrol etmiş, dönüyordu. Halka: "Korkmayın geri dönün, bir şey yok." dedi⁵⁶.

(53) Müslim, cihad, 76.

(54) Müslim, cihad, 79-80; Buhârî, cihad, 52; Müsned, II, 282.

(55) eş-Sifa, I, 89-90.

(56) Buhârî, cihad, 55; Müsned, V, 58.

HİLMİ VE AFFI

Hilm: Kendine karşı yapılan bir hareketi, cezalandırmağa gücü yettiği halde affetmek demektir. Bunu yapabilmek çok zor bir iştir. Cenâb-ı Hak, öfkelerini yenip affedenleri övüyor. Onlara Cenneti va'dediyor.

Kur'an'da: "Rabbimizin mağfiretine ve genişliği göklerle yer kadar olan Cennete koşun. O Cennet, takvâ sâhipleri için hazırlanmıştır. O takvâ sâhipleri ki, bollukta ve darlıkta harcayıp, yedirenler, öfkelerini yutanlar ve insanların kusurlarını bağışlayanlardır." buyuruyor⁵⁷.

Cenâb-ı Hakk'ın: "Affi al (affa sarıl), iyilikle emret, câhillerden yüz çevir."⁵⁸ meâlindeki emrine uyan Rasûlullah, Hz. Âişe'nin de dediği gibi: "Allâh'ın yasakları işlendiği zamanlar hâriç, hiçbir zaman kendi nefsi için kimseden intikam almamıştır."⁵⁹

Kendi kavmi olan Kureys, Uhud harbinde O'nun yüzünü yaraladılar ve mübarek dişlerini kırdılar. Bu durumda beddua etseydi, onlar helâk olacaktı. Fakat O, yüzünden kanlar akarken şöyle duâ ediyordu: "Peygamberini öldürmek isteyen bir kavim nasıl felâh bulur. Allâh'ım, Sen kavmime hidâyet ver, çünkü onlar bilmiyorlar."⁶⁰ Bu ne büyük af ve şefkat örneğidir. Onların bu yaptıklarına karşı susup, beddua etmeseydi yine büyük bir afv örneği vermiş olurdu. Fakat bununla kalmıyor, onların doğru yola gelmeleri için duâ ediyor, bu yaptıkları hareketin affedilmesi için Allâh'a yalvarıyordu: "Rabbim, onlar bilmeyerek yapıyorlar, mâzur gör." diye duâ ediyordu. Ne eşsiz hilm ve şefkat...

Devs kabilesi isyan ediyor, Tufeyl b. Amr da gelip durumu Rasûlullâh'a haber veriyor ve: "Ey Allâh'ın Rasûlü, Devs kabilesi kâfir oldu, beddua et de Allah onların haddini bildirsin." demişti. Fakat Cenâb-ı Rasûlullah: "Allâh'ım, Devs'e hidâyet ver, onları İslâm'a getir." diye duâ etmişti⁶¹.

Kureys'in O'na ve müslümanlara yaptıkları eziyetler saymakla bitmez. Fakat Mekke fethedildiği zaman, bütün azılı düşmanları O'nun ayakları altına serilmiş, O'nun merhametine muhtaç kalmışlardı. Onları istediği şekilde cezalandırabilir, hattâ isterse köklerini kuruturdu. Fakat bir afv ve kerem ummânî olan o yüce zat, onlara şöyle diyordu: "Bugün benim size, ne yapmamı beklersiniz?" Onlar: "Sen kerim bir kardeşin oğlusun ve kerim bir kardeşsin." dediler. Bunun üzerine dedi ki: "Size bugün Hz. Yûsuf (a.s.)'ın, kardeşlerine dediği gibi diyorum. Bugün siz hesâba çekilmeyeceksiniz ve ayıplanmayacaksınız, gidiniz hepiniz serbestsiniz."⁶²

Mekke devrinde Rasûlullah, Taiflileri İslâm'a dâvet için Taif'e gitmişti. Fakat dâvetini kabûl etmedikleri gibi, ayak takımını musallat edip O'nu taşa tutturdular. Vücûdu kan ve yaralar içinde, yorucu bir yolculuktan sonra, Utbe b. Rebîa'nın çiftliğine sığınarak, onların elinden kurtuldu. O esnada hazîn hazîn şu şekilde duâ ediyordu: "Allâh'ım, kuvvetimin zayıflığını, çâremin azlığını, insanlarca hor karşılanmamı Sana

(57) Ali İmrân Sûresi: 3/133-134.

(58) A'raf: 7/100.

(59) Buhâri, menakıb, 23, edeb, 90, hudud, 10; Müslim, fedail, 77.

(60) Buhâri, cihad, 80, tıbb, 27; Müslim, cihad, 101, 103, 106; İ. Mâce, tıbb, 15; Müsned, I, 33, 39.

(61) Buhâri, meğazi, 75; daavat, 59; Müslim, Fedail üs-Sahabe, 197, Müsned, II, 243, 448.

(62) eş-Sifa, I, 84.

arzediyorum. Ey zayıfların Rabbi, Sen beni kime bırakıyorsun, uzaklarda üzerime hâkim kıldığın düşmanlarıma mı? Bana gazab etmemişsen başka şeye aldırمام. Fakat bana âfiyet verip cemâlinle muâmele etmen, benim için daha geniştir. Gazabına uğramaktan, dünyâyı aydınlatan nûruna sığınırım, Sen râzı olmadıkça kapından ayrılmam, kuvvet ve kudret ancak Sendendir.”⁶³ Tâif'te kendine revâ görülen bu hareketi, ömrü boyunca unutamadı. Hz. Âişe, hayatında başına gelen en büyük felâketin ve en sıkıntılı zamanın hangisi olduğunu sorduğu zaman, Tâif'te başına gelen bu hâdise olduğunu söylemiştir⁶⁴.

Kendine bu hareketleri revâ gören Tâif halkını, müslümanlar muhasara ettiği zaman ashâbı, Tâif'lilere bedduâ etmesini istemişlerdi. Fakat O: **“Belki bunların neslinden müslüman evlâtlar gelir. Allâh'ım, Tâif'i İslâm'a ilhak et, onları hidâyete ulaştır.”** diye duâ etmişti. Nihâyet hicretin dokuzuncu senesi, Tâif'ten Abd-u Yalil başkanlığında bir heyet geldi. Rasûlullah onları çok güzel karşıladı, Mescidde misâfir etti, onlara ikramda bulundu ve kendini taşlattırmak için, bir zamanlar ayak takımına emir veren reisleri Abd-u Yalil için ayrı bir çadır kurdurdu. Akşamları onu çadırında ziyâret eder ve sohbet ederdi⁶⁵.

Ebû Süfyan da, Rasûlullâh'ın en büyük düşmanlarından. Arap kabilelerini toplayıp büyük ordular hâlinde müslümanların karşısına çıkartan oydu. Mekke fethi günü etrafı keşif için dolaşırken, yakalanıp Rasûlullâh'ın huzûruna getirildi. Hz. Ömer hemen onu öldürmek istedi. Rasûlullah ona mâni oldu ve ayrıca çok iyi muâmele etti. Ebû Süfyan bu durum karşısında: **“Anam babam sana fedâ olsun ey Muhammed, ne halim (affedici) ve kerim insansın.”** demekten kendini alamadı⁶⁶.

Sâdece onu affedip iyi muâmele etmekle kalmadı, bir de imtiyaz verdi: Mekke fethi günü kim Ebû Süfyan'ın evine veya Kâ'be'ye sığınırsa, onlara dokunulmamasını emretti.

Her kabîle İslâm'a boyun eğdiği halde Hanifogulları isyan etmişti. Bunların reisi Sümâme b. Ūsal yakalanıp, Mescid-i Nebevî'ye bağlanmıştı. Rasûlullah mescide gelince ona sordu: **“Benden ne bekliyorsun?”** Sümâme: **“Öldürecek olursan ölüme müstahak bir adamım. Fakat âlicenaplık gösterirsen minnettar olurum.”** dedi. Rasûlullah onu affetti⁶⁷. Mekke'nin gıda maddeleri Yemâme'den gelirdi. Yukarıda sözünü ettiğimiz Yemâme lideri Sümâme, müslüman olunca, Mekkeliler onunla alay etmişler, o da kızıp Mekke'ye zâhire göndermemeğe yemin etmişti. Bunun üzerine Mekke'de kıtlık meydana geldi. Mekkeliler, Rasûl-i Ekrem'e müracaat ederek Sümâme'ye karşı kendileri için şefâatçi olmasını rica ettiler. Rasûlullâh'ın isteği üzerine Sümâme ambargoyu kaldırdı. Böylece Kureys büyük bir felâketten kurtulmuş oldu⁶⁸.

Ebû Cehil'in oğlu İkrime de babası gibi Rasûl-i Ekrem'in amansız düşmanlarından. Mekke fethi günü Yemen'e kaçmış, karısı ise, müslüman olup, ayrıca kocası için Rasûlullah'dan af dilemişti. Daha sonra kadın İkrime'yi Rasûl-i Ekrem'in huzûruna getirmişti. Rasûlullah onun gelmesine çok memnun oldu. Hattâ onu karşılamak için süratle yerinden kalktığından, ridası yere düştü. Onu güleryüzle karşıladı ve

(63) eş-Sıfâ, I, 84.

(64) Müslim, cihad, 110.

(65) Asr-ı saâdet, II, 107.

(66) eş-Sıfâ, I, 85.

(67) Asr-ı saâdet, II, 113, 114.

(68) Asr-ı saâdet, II, 114; Buhârî, bab-u vefd-i beni temim.

çok iyi muâmele etti. O da bu muâmele karşısında müslüman oldu⁶⁹. Ümeyr b. Vehb ve Safvan b. Ümeyye, Rasûlullâh'ı öldürmek için kendi aralarında karar almışlardı. Umeyr bu maksatla zehirli bir kılıç hazırlayarak Medine'ye gitti. Fakat yakayı ele vererek Rasûlullâh'ın huzûruna getirildi. Hz. Peygamber onu affetti ve serbest bıraktı. Safvan ise, suçu ortaya çıktığından Mekke'nin fethi günü Cidde'ye kaçmıştı. Oradan da deniz yolu ile Yemen'e gidecekti. Umeyr, Rasûlullâh'a gelerek Safvan için af diledi. O da affetti ve af alâmeti olarak sarığını Umeyr'e verip, Safvan'a gönderdi. Umeyr peşinden Safvan'a yetişti ve affedildiğini söyledi. Sarığı da göstererek sözünü delillendirdi ve Rasûlullâh'ın âlicenaplığından bahsetti. Bunun üzerine Safvan, Rasûlullâh'ın huzûruna geldi ve müslüman olmak için iki ay mühlet istedi. Rasûlullah ona, dört ay izin verdi. Fakat ganîmet taksimi esnasında Rasûl-i Ekrem ona yüz deve verince, bu cömertlik ve âlicenaplık karşısında dayanamayıp hemen müslüman oldu⁷⁰. Târihte, kendisine sũikâs hazırlayan birine böyle ikramda bulunan bir kişi daha var mıdır?

Furat isminde birisi vardı. Devamlı Rasûlullâh'ı hicveder, O'nun için alaycı ve kötü sözler söyler, ayrıca Ebû Süfyan hesabına casusluk yapardı. Müslümanlar tarafından yakalanıp idam hükmü verildi. Fakat müslüman oldu. Bunun üzerine Rasûlullah onu affetti, ayrıca Yemâme'de bir arâzi verdi⁷¹.

Fahr-i Kâinat'ın sevgili amcası Hz. Hamza'yı kallesçe öldürüp, böylece İslâm'ın bir kalesini yıkan Vahşi ismindeki köle, yakalanma korkusundan dolayı oradan oraya kaçmış, en sonunda Rasûlullâh'ın dillere destan olan affını işitince, bir heyetin arasına katılarak huzûruna girmiş ve müslüman olmuştu. Hz. Peygamber onu tanıdı, fakat hiçbir ceza vermedi. Sadece: "Benim gözüme görünmemeye dikkat et, seni görünce amcamı hatırlıyorum." dedi. Bunun için Vahşi, kendini dâimâ O'nun gözünden saklardı⁷².

Yine, Vahşi'yi Hz. Hamza'yı öldürmekle görevlendiren ve Hz. Hamza'nın cesedini parçalayarak, hırsından ciğerini ağzında çiğneyen Ebû Süfyan'ın karısı Hind de yüzü örtülü olarak Rasûlullâh'ın huzûruna geldi ve müslüman oldu. Rasûlullah onu tanıdığı halde, hiçbir şey söylemedi. Bu durum karşısında Hind, çok duygulandı ve şöyle dedi: "Ey Muhammed, bugüne kadar en nefret ettiğim meclis senin meclisindi.

Fakat bugün senin meclisinden daha sevimli bir meclis görmüyorum."⁷³ Hebbâr b. Esved, hicret esnasında Peygamberimiz'in kızı Zeyneb'i devesinden düşürmüş ve hâmile olan Zeyneb'in çocuk düşürmesine sebep olmuştu. Fakat Rasûlullâh'ın afvını ve geniş müsâmahasını bildiği için, huzûruna gelip: "İran'a kaçmak istemiştim. Fakat senin lûtf ve keremini ümid ederek buraya geldim, suçumu itiraf ediyorum. Fakat affına sığınıyorum." dedi ve müslüman oldu. Rasûlullah onu da affetti⁷⁴.

Bir gün Hz. Peygamber Kâ'be'yi tavaf ederken O'nu öldürmek maksadıyla bir adam yanına yaklaştı. Rasûlullah sordu:

— Sen Fudâle değil misin?

— Evet.

(69) el-Muvatta', nikâh; Asr-ı saâdet, II, 112.

(70) Asr-ı saâdet, II, 104.

(71) el-İsabe, Furat maddesi.

(72) Azzam, Betal'ül ebtal, 38.

— Kalbinde ne yapmayı geçiriyordun?

— Allâh'ı zikrediyordum.

Rasûlullah güldü. (Çünkü Cenâb-ı Hak karşısındakinin asıl niyetini O'na bildirmişti.) Adama:

— Allâh'a tevbe et, dedi. Sonra elini adamın kalbi üzerine koydu. Fudâle diyor ki:

— Vallâhi elini kalbime koyar koymaz bende öyle bir değişiklik oldu ki, Rasûlullah dünyada en sevdiğim kişi hâline geldi⁷⁵.

Hudeybiye sulhü esnasında 80 kadar Mekkeli, müslümanlara baskın yapmak için ordugâha yaklaşmışlardı. Fakat müslümanlar tarafından esir edildiler. Rasûlullâh'ın huzûruna getirildikleri zaman, hepsini affetti. O zaman şu meâldeki âyet nâzil oldu: "O Allah ki, Mekke vâdisinde sizi kâfirlere karşı zafere erdirdikten sonra, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekti. (Birbirinizle savaşmadınız)."⁷⁶

Zat'ür-Rik'a gazâsından dönerken, Rasûlullah ashâbından biraz uzakta, tek başına kılıncını bir ağaca asarak uyumuştı. Bu esnada Gavras B. Hâris isminde bir adam sessizce yaklaşp, ağaçta asılı olan kılıçla Rasûlullâh'ı öldürmek istedi. O esnada Rasûlullah uyanıverdi. Adam sordu: "Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?" Rasûlullah büyük bir soğukkanlılıkla: "Allah" diye cevap verdi. O zaman adam donakaldı ve elindeki kılıç düştü. Bu sefer kılıncı Rasûlullah alıp aynı soruyu ona sordu. O zamana kadar ashab gelmişti. Rasûlullah bu adamı da affetti ve serbest bıraktı. Adam bu hareket karşısında müslüman oldu⁷⁷. Bir gün Rasûl-i Ekrem'in huzûruna, birisini getirdiler ve "Bu adam seni öldürmek istiyordu" dediler. Rasûlullah adama hiçbir şey yapmadı, sâdece şöyle dedi: "Sen beni öldürmek istesen de, Allah seni buna muvaffak etmez."⁷⁸ Bu sözler aynı zamanda O'nun eşsiz tevekkülünü de ne güzel ifâde ediyor.

Ebû Süfyan b. Hâris, Rasûlullâh'ı çok hicvederdi ve aleyhinde ileri geri konuşurdu. Mekke fethinden sonra Rasûlullâh'ın huzûruna girip kendini affettirmek istedi. Hz. Peygamber: "O benim nâmusuma iftira etti." diyerek huzûruna kabûl etmek istemedi. Bunun üzerine Ebû Süfyan: "(Elinden tuttuğu küçük oğlunu göstererek) Ya beni affedersin, ya da bu çocuğu yanına alır, yollara, sahrâlara düşerim, ikimiz de açlık ve susuzluktan helâk oluncaya kadar dolaşırım." deyince Rasûlullah ona acıdı ve afvetti⁷⁹.

Bir yıl Kureys kılığa uğradı. İnsanlar derileri ve ölü hayvanları yediler. Bunun üzerine Ebû Süfyan, hiçbir eziyeti yapmaktan geri durmadıkları Rasûlullâh'a müracaat ederek: "Ey Muhammed, kavmin helâk oluyor. Duâ et de, Allah bu belâyı kaldırsın." dedi. Rasûlullah duâ etti ve Kureys bu zor durumdan kurtuldu⁸⁰. Halbuki bir zamanlar onlar Rasûlullâh'ı ve müslümanları üç yıl müddetle açlığa mahkûm etmişlerdi. O, müslüman gözükerek müslümanların içine girip dâimâ fitne ateşini körükleyen ve casusluk yapan münâfıkların dahi öldürülmesine mâni olurdu. Münâfıkların reisi Abdullah b. Übeyy'i öldürmek isteyen Hz.

(73) Buhârî, zikr-u Hind; Asr-ı sâadet, II, 112.

(74) el-İsabe, Hebbâr maddesi; Asr-ı sâadet, II, 113.

(75) Betal-ül ebtal; 48.

(76) el-Feth: 48/24.

(77) Müsned, III, 360, 390; eş-Şifa, I, 82.

(78) eş-Şifa, I-83; Müsned, III, 360, 417; Asr-ı sâadet, II, 121.

(79) Betal-ül Ebtal, 38.

(80) Buhârî, Tefsir-u sureti'd-duhan.

Ömer'e: Hayır, Muhammed ashâbını öldürüyor denilmesine râzı olamam." demişti⁸¹.

Hâtıb b. Ebî Beltaa, müslümanların Mekke seferi hazırlığını gizlice, bir kadınla mektup göndererek, Mekkelilere bildirmek istemişti. Allâhu Zü'l-Celâl vahyederek, durumu Rasûlüne bildirdi. Kadın yolda iken yakalanıp, üzerindeki mektup bulundu. Suçunun ortaya çıkması üzerine, Hâtıb suçunu itiraf etti fakat İslâm'dan dönmediğini ifâde etti ve şöyle dedi: "Mekke'de akrabalarım vardır. Koruyacak kimseleri yoktur. Mekke muhâsarası esnasında, müşrikler tarafından onlara bir zarar verilmesini önlemek maksadıyla bu işi yaptım." dedi. Bunu işiten Hz. Ömer: "Müsâade et ey Allâh'ın Rasûlü şunun kellesini uçurayım" deyince Rasûlullah buna mâni oldu ve Hâtıb'ı affetti. Eğer bu mektup müşriklerin eline geçseydi, müslümanlar çok güç duruma düşebilirlerdi⁸². Fakat O'nun afvı ve merhameti istismar edilecek derecede haddi aşmazdı. Bir harbde, şâir Ebû Uzze esir edilmiş, tekrar müslümanlara karşı savaşmamak şartıyla serbest bırakılmıştı. Tekrar ikinci bir savaşta esir edildi, fakat bu sefer afvedilmesi kabul edilmedi. Rasûlullah: "Mü'min bir delikten iki defa geçmez (iki defa aldanmaz)." diyerek öldürülmesini emretti⁸³.

MÜSÂMHAHI

Hz. Âişe diyor ki: "Rasûlullah, hiçbir hizmetçisini veya hanımını veya bir hayvanı döğmemiştir."⁸⁴

Annesi Hz. Enes'i, hizmet etsin diye Rasûlullâh'ın huzûruna getirdiği zaman, on yaşındaydı. Bundan sonra Rasûlullah irtihâl edinceye kadar yanında kaldı. Enes (r.a.) diyor ki: "Rasûlullâh'a seferde ve hazarda on yıl hizmet ettim. Bir defa bile, yaptığım bir şey için niçin yaptın, yapmadığım bir şey için niçin yapmadın demedi."⁸⁵

O'nun Peygamber olarak gönderildiği kavmin ekseriyeti, vahşi ve bedevî insanlardı. Medeniyetten habersiz olan bu insanlar, O'na karşı birçok kaba muâmeleler yapıyorlardı. O yüce zâtın huzûrunda, gözetilecek edebi bilmiyorlardı. Bu kaba hareketler, O'nun ince rûhunu çok müteessir ediyordu, fakat bütün bunları çok geniş bir müsâmaha ile karşılıyordu.

Hz. Enes anlatıyor: "Bir sabah Rasûlullah'la beraber Mescidde oturuyorduk. Bir bedevî geldi ve: "Ey Muhammed, şu iki deveme yiyecek yükle, çünkü ne kendi malından, ne de babanın malından vermiş olmayacaksın." diyerek Rasûlullâh'ın cübbesinden çekmeğe başladı.

O kadar çekti ki Rasûlullâh'ın mübârek boynu kızardı. Rasûl-i Ekrem: "Allâh'a tevbe et, cübbemi de bırak, ondan sonra dediğini yapayım." dedi. Bedevî: "Vallâhi bırakmam" diye yemin etti. Rasûlullah,

develerden birine arpa, diğerine hurma yüklenmesini emrederek, bedevinin elinden kurtuldu. Sonra bedeviye, niçin böyle yaptığını sorunca, şu cevabı verdi: "Senin kötülüğe iyilikle karşılık vereceğini biliyordum." Rasûlullah bu cevap karşısında gülümsedi⁸⁶.

(81) Buhârî, menâkıb, 8, tefsir-u sûre, 63 (7); Müslim, birr, 63.

(82) Buhârî, megazi, babu gazvet'il feth.

(83) Said havva, er-Rasul, I, 145.

(84) Dârimî, nikâh, 34; E. Davud, edeb, 4; İbn-i Mâce, nikâh, 51; Müsned, I, 36, 206.

(85) Buhârî, vesâyâ, 25, diyat, 27; Müslim, fedâil, 52; Müsned, III, 101.

(86) Buhârî, libas, 7, 18, edeb, 68; Müslim, zekât, 128; Ebu Davud, edeb, 1; Nesai, kasâme, 64.

Hız. Peygamber Huneyn gazâsında elde edilen ganimetleri dağıtırken, bir adam geldi ve: "Ey Allâh'ın Rasûlü! Adâlete riâyet et. Bu taksimde adâlete riâyet edilmiyor." dedi. Rasûlullah çok müteessir oldu ve: "Yazıklar olsun, ben adâlete riâyet etmezsem kim eder?" buyurdu. Hız. Ömer bu duruma çok öfkelenildi ve: "Yâ Rasûlâllah, müsâade et boynunu vurayım." dedi. Rasûlullah: "Bırak, dokunma." buyurdu⁸⁷.

Zeyd b. Sa'ne'nin Rasûlullah'da alacağı vardı. Fakat daha vâdenin dolmasına üç gün varken gelip Rasûlullâh'ın cübbesinden tutup, kaba sözlerle alacağını istemeğe başladı. Hız. Ömer'in bu duruma çok canı sıkıldı ve Zeyd'e ağır sözler söyledi. Hız. Peygamber müdâhale etti. Hız. Ömer'e: "Senin yapman gereken şey, bana borcumu güzelce ödememi, ona da borcunu güzellikle istemesini tavsiye etmendi." dedi ve Zeyd'in borcunun ödenmesini, Hız. Ömer'in ona karşı sert davranmasına karşılık olarak da, yirmi sa' (ölçek) fazla verilmesini emretti⁸⁸.

Bir gün Rasûlullah namaz kılarırken bir bedevî gelmiş, eteğinden tutarak: "Bâzı ehemmiyetsiz ihtiyaçlarım kaldı, namazının sonunu beklersem belki bunları unuturum, gel şu işimi bitir de namazını öyle tamamla." dedi. Rasûlullah gidip adamın ihtiyaçlarını karşıladı ve dönüp namazını tamamladı⁸⁹.

Medîne'de erkeklere çirkin lâflar atan bir kadın vardı. Bir gün Rasûlullah, mütevâzi bir şekilde bir kayanın üzerine oturmuş tirid yiyordu. Bu kadın oradan geçerken Rasûlullâh'ı gördü ve lâf atmağa başladı:

— Şuna bakın, ABD gibi yemek yiyor. Rasûlullah cevap verdi:

— Benden iyi abd mi olur? (Arapçada abd kelimesi, hem köle, hem de Allâh'ın kulu mânâsına gelmektedir. Kadın köle mânâsını kastedmişti. Rasûlullah ise, kul mânâsını kastedti.)

— Yediğinden bana da yedir.

— Buyur, ye.

— Kendi elinle yedir. Rasûlullah elindeki lokmayı kadına uzatınca, kadın: Ağzındaki lokmayı istiyorum, dedi. Bunun üzerine Hız. Peygamber ağzındaki lokmayı kadına verdi. Lokma kadının ağzından midesine iner inmez, öyle bir tesir gösterdi ki, yaptıklarına pişman olup, hayâ sâhibi bir kadın oldu ve ölünceye kadar kimseye lâf atmadı, kötü söz söylemedi⁹⁰.

Bir gün bedevînin biri mescide girdi, iki rekât namaz kıldıktan sonra: "Allâh'ım, sâdece Muhammed'le ikimize merhamet et." diye duâ etti. Daha sonra kalkıp mescidin duvarına işemeğe başladı. Bunun üzerine ashab adamın üzerine yürüdüler. O zaman Hız. Peygamber: "Bırakın, dokunmayın ona, oraya bir kova su dölsüverin." buyurdu⁹¹.

Rafi b. Amr el-Ğufari, çocukken hurma ağaçlarını taşırdı. Yakalayıp Rasûlullâh'ın huzûruna getirdiler. Ağaçları niçin taşıdığını sorunca: "Yiyorum" diye cevap verdi. Rasûlullah: "Yere düşenleri ye, fakat ağaçları taşılama." dedi ve saçlarını okşayarak: "Allâh'ım, bunun karnını doyur." diye duâ etti⁹².

(Devamı var)

DIYANET
DERGİSİ
CİLT: XVI
SAYI: 4

TEMMUZ
AĞUSTOS
1977

215

(87) Buhâri, menâkıb, 25. hüm, 15; Müslim, zekât, 140, 142, 148; Müsned, III, 332.

(88) Eş-Şifa, I, 83, 84.

(89) Asr-ı sâadet, II, 76.

(90) er-Rasul, I, 147.

(91) et-Tâc-I, 86.

(92) Ebu Davud, cihad, Bab-u ennehü yû'kelü mimma sekate:

Şu mübârek Ramazan ayı ne güzel ve ne kadar nurlu bir aydır. Sayılı günleri ise, ne tatlı, geceleri de o kadar hoştur. Bu ayda RUH, maddenin vahşetinden, hevâ ve nefsin çekişmelerinden kurtulur, özgürlüğüne kavuşur. Nefsin ve vücûdun arzularına boyun eğmekten, lânet edilmiş, Allâh'ın rahmetinden koptuğu şeytanın şerrinden, gönüllere verdiği vesveselerden de kurtulup, hürriyetine ve saâdetine kavuşur.

Bu ay, bir sabır ayıdır. İnsanoglu, bu ayda nefsin şehvetini yener, onun aldatıcı, çekici ve yaldızlı düşmanlığından emin olur, sebat etme gücünü kendinde bulur. Kişinin orucu, Rabbisi ile kendi arasında bir sırdır. Bunun semeresi de, Allâh'a sonsuz inancı, O'nun yüceliğinde eriyip, kemâle ulaşmanın bir alâmeti ve işâretidir.

Ramazan kelimesi, öyle bir sözcük, şerefli bir zaman, tatlı bir nağmedir ki; ruhlarda onda

---

“RAMAZAN, BİR AYDIR Kİ, KUR’AN ONDA İNDİRİLMİŞTİR. (O KUR’AN), İNSANLARA (MAHZ-I) HİDÂYETTİR. DOĞRU YOLU, HAK İLE BÂTILI AYIRD EDEN HÜKÜMLERİN AÇIK DELİLİDİR. ÖYLE İSE, İÇİNİZDEN KİM, O AYA ERİŞİR İSE, ONDA ORUÇ TUTSUN.”

(el-Bakara: 185)

Oruç nedeniyle, bu ayda aç kalma, mahrûmiyet, hapis ve meşakkatler çekilip, sıkıntılar görülür ise de, yine de bu ay, bütün müslümanlara sevimli ve saygıdeğer bir aydır. Çünkü bu ayda, dünyevî meşakkatler, onun elem ve kederlerinden biraz olsun uzak kalmak ve kurtulmak vardır. Bir tâtil, bir mânevî se-yâhat ve huzur vardır. Bu ayda insanlar, kudret sâhibi yüce Rab-bü'l-Âlemîn'e ilticâ edip, O'nun geniş affına, rahmet ve rızâsına kavuşmak vardır. Teslîmiyet, emîn ve emniyet vardır bu ayda...

neş'e, kalbler sükûnet ve organ-lar rahatlık bulur. Onun ismi anıldı mı, insanlarda bir huzur, tûylerde bir ürperme ve zihinler-de şuur ve hareket alır yürür. Zîrâ onun isminde bir heybet ve bir celâl vardır. Vâsfında diller durur, sözler biter ve kalemler kurur...

Biz bu makalemizde, bu mü-bârek Ramazan'ı ve tutulan oru-cu genel olarak İKİ bölümde in-celemeye çalışacağız:

- I. Kur'an-ı Kerim nokta-i nazarından oruç,
- II. Felsefî ve Hikemî açıdan oruç.